

نقش زن در آرامش خانواده از دیدگاه مقام معظم رهبری

نویسندگان		وابستگی سازمانی	
سیده پروین محمدی زاویه *		دانش آموخته سطح دو، حوزه علمیه الزهرا (س)، خلخال، ایران	
اطلاعات مقاله		چکیده	
نوع مقاله	پژوهشی	از نخستین روزهای آفرینش انسان در این کره خاکی نقش زن در کنار مرد به عنوان شاخص ترین رکن خانواده تجلی داشته است، و خانواده یکی از نهادهای مهم برای تامین نیازهای عاطفی انسان بوده که در این میان نقش زن به عنوان عامل آرامش و سکون و عامل انس و الفت و مودت خانواده بسیار مهم و حیاتی است. این پژوهش که به روش توصیفی تحلیلی و در قالب کتابخانه جمع آوری شده و هدف از آن بررسی نقش زن در آرامش خانواده از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) است. با توجه به نقش حساس زن در سلامت، آرامش، موفقیت خانواده در این مقاله به نقش زن پرداخته و نتایج این پژوهش نشان داده است که اگر زن در خانواده به وظایف و نقش خود از جمله برآوردن نیازهای شوهر، تمکین، اطاعت و پوشاندن عیوب همسر را به درستی بپردازد و ویژگی هایی همچون عفت و پاکدامنی، گذشت و صبوری را نیز دارا باشد، شاخصه های آرامش روانی از جمله احساس امنیت روانی، امید به زندگی، عدم افسردگی و قدرت تصمیم گیری را برای هر یک از اعضای خانواده به ارمغان آورده و حفظ می نماید.	
صفحه	۲۷ - ۱۸		
دوره ۱، شماره ۳ (شماره پیاپی ۳)			
اطلاعات نویسنده مسئول			
نویسنده مسئول	سیده پروین محمدی زاویه		
کد ارکید	-.....-.....		
تلفن	۰۹۱۹۰۱۲۴۸۸۲		
ایمیل	prym8799@gmail.com		
سابقه مقاله			
تاریخ دریافت	۱۴۰۵/۰۱/۰۷		
تاریخ ویرایش	۱۴۰۵/۰۱/۰۸		
تاریخ پذیرش	۱۴۰۵/۰۱/۲۰		
تاریخ انتشار	۱۴۰۵/۰۳/۰۱		
روش پژوهش	توصیفی تحلیلی		
واژگان کلیدی		آرامش، خانواده، زن، مقام معظم رهبری	
توضیحات			
کلیه حقوق این مقاله متعلق به نویسندگان می باشد.			
خوانندگان این مجله، اجازه توزیع، ترکیب مجدد و تغییر جزئی را با ذکر منبع آن ندارند.			
نحوه استناد		محمدی زاویه، سیده پروین (۱۴۰۵)، «نقش زن در آرامش خانواده از دیدگاه مقام معظم رهبری»، ماهنامه علمی فقه، حقوق و مطالعات اجتماعی، دوره ۱، شماره ۳، شماره پیاپی ۳، (خرداد)، صفحات ۱۸ - ۲۷	
دهی			

The Role of Women in Family Peace from the Perspective of the Supreme Leader

Authors		Organizational Affiliation
Seyedeḥ Parvin Mohammadi Zaviyeh*		Level 3 Graduate, Al-Zahra Seminary (S), Khalkhal, Iran
Article Information		Abstract
Article Type	Research	Since the first days of the creation of man on this planet, the role of women has been manifested alongside men as the most prominent pillar of the family, and the family has been one of the important institutions for meeting human emotional needs, and among them, the role of women as a factor of peace and tranquility, and a factor of family intimacy, affection, and affection is very important and vital. This research, which was collected in a descriptive-analytical method and in the form of a library, aims to examine the role of women in family peace from the perspective of the Supreme Leader (may Allah protect him). Considering the sensitive role of women in the health, peace, and success of the family, this article deals with the role of women, and the results of this research have shown that if a woman in the family fulfills her duties and roles, including meeting the needs of her husband, obeying, and covering up her husband's flaws properly, and also has characteristics such as chastity and purity, forgiveness, and patience, she brings and maintains the characteristics of psychological peace, including a sense of psychological security, hope for life, the absence of depression, and the power to make decisions for each member of the family.
Pages	18 - 27	
Volume 1, Issue 3, Third Consecutive Issue		
Corresponding Author's Info		
Corresponding Author's	Seyedeḥ Parvin Mohammadi Zaviyeh	
ORCID	0000-0000-0000-0000	
Tell	09190124882	
Email	prym8799@gmail.com	
Article History		
Received	2026/03/27	
Revised	2026/03/28	
Accepted	2026/04/09	
Published Online	2026/05/21	
Research Method	Descriptive Analytical	
Keywords		Description
Peace, Family, Woman, Supreme Leader		
<i>All rights to this article belong to the authors.</i>		
<i>Readers of this magazine are permitted to distribute, recombine, and modify the material with due acknowledgement of the source.</i>		
How to Cite This Article	Mohammadi Zaviyeh, Seyedeḥ Parvin (2026), <i>“The Role of Women in Family Peace from the Perspective of the Supreme Leader”</i> , Monthly Scientific Journal of Jurisprudence, Law and Modern Social Studies, Volume 1, Issue 3, third Consecutive Issue (June), pp. 18 – 27	

۱: مقدمه

زنان نیمی از پیکره جامعه انسانی را تشکیل می‌دهند نقش و جایگاه و تاثیرگذاری آن‌ها در خانواده و جامعه از گذشته محل بحث بوده است و به عنوان یکی از دو رکن پدید آورنده بنیان خانواده محسوب می‌شود. ایجاد سکون و آرامش همسران در کنار یکدیگر یکی از اهداف مهم ازدواج است. وجود صفا، یک رنگی و صمیمیت در خانواده علامت ازدواج موفق در رسیدن به اهداف خود است و نشان می‌دهد که زن و مرد هر دو به مسئولیت خود در برابر یکدیگر عمل کرده اند. با توجه به وجود عواطف قوی تر در زنان نقش آنها در تامین بهداشت روانی خانواده برجسته تر است. زن میتواند روحیه خسته و نا امید همسرش را در برابر مشکلات تغییر دهد و سنگ صبور ناراحتی های او باشد. زن مسلمان می تواند در خانواده در چهار موقعیت نقش داشته باشد: نقش های دختری، خواهری، همسری و مادری. مرد در طوفان های زندگی به آرامش دل و نیرویی که او را راحتی جان ببخشد نیازمند است که هر دوی نیازها به وسیله زن تامین میشود. زن میتواند با تربیت نسل متعهد، دین دار و موفق به اهداف و کارکرد های ترسیم شده برای یک اجتماع کار آمد کمک کند. بنابراین ضرورت توجه به جایگاه زن برای تحقق اهداف کلان خانواده و اجتماع ضروری است و برای رسیدن به این امر لازم است. نقش زن در خانواده تبیین شود. از راه های رسیدن به این هدف توجه به وظایف زن بویژه نقش آرامش دهی اوست. در بسیاری از آیات الهی به مسئله زن و خانواده اشاره شده است. در این باره کتابها، پایان نامه ها و مقالات بسیاری نوشته شده است. این نشان دهنده اهمیت فراوان این مسئله است که از جمله می‌توان به کتاب «زن و اسطوره های قرآنی» آقای غلامعلی عباسی، کتاب «زن در آئینه جمال و جلال الهی» آقای جوادی آملی و کتاب «زن در قرآن» آقای علی دوانی، پایان نامه «طراحی الگوی زن مسلمان ایرانی» نوشته مریم شاهچراغیان، مقاله «زن قدرت و خانواده» آقای باقر ساروخانی اشاره کرد که در برخی از آنها این موضوع از لحاظ روانشناسی مورد بحث واقع شده و در برخی دیگر از منظر قرآن و روایات بیان شده است. وجه امتیاز پژوهش حاضر با دیگر مقالات این است که در این مقاله به دنبال نکات بسیار مهم و اساسی در خصوص نقش زن در آرامش خانواده از منظر مقام معظم رهبری هستیم و مهمترین سوالی که این مقاله قصد پاسخ دادن به آن را دارد این است که: از دیدگاه مقام معظم رهبری نقش زن در آرامش خانواده چیست؟

۲: مفهوم شناسی

در این بخش از پژوهش به جهت آشناسازی بیشتر مخاطبان به مفهوم شناسی متغیرهای وابسته و مستقل پژوهش خواهیم پرداخت.

۲-۱: مفهوم زن

واژه زن در لغت به معنای نقیض مرد و مادینه انسان است. مطلق فردی از افراد اناث خواه منکوحه باشد و خواه غیرمنکوحه. در زبان عربی معادل واژه زن امراة است که به معنای مقابل مرد، مقابل رجل است. (دهخدا، ۱۳۶۳: ۴۶۷۸) در اصطلاح زن به معنای انسان و ماده‌ای از نوع بشر است که به او مرأه، نساء، خاتون، بانو و زنان است و از آن جاکه معنای این واژه به سرعت به ذهن متبادر می‌شود، معنای دیگری برای آن بیان و مورد بررسی قرار نگرفته است.

۲-۲: مفهوم خانواده

خانواده در لغت به معنای خاندان، اهل خانه، اهل بیت، خاندان، دودمان، اهل خانواده، زن و فرزند، فامیل است. (عمید، ۱۳۹۰: ۴۷۲) در معنای اصطلاحی نیز خانواده، واحد اجتماعی نشئت گرفته از ازدواج یک زن و مرد است که فرزندان پدید آمده از آن‌ها، آن را تکمیل می‌کنند. (عیسی زاده، ۱۳۹۰: ۲۷) در تعریف اصطلاحی دیگر نیز «خانواده، نهادی است که بر پایه ازدواج مرد وزن شکل می‌گیرد و با تولید مثل، توسعه می‌یابد. این نهاد، اساس سازندگی شخصیت انسان و مهم‌ترین عامل تکامل جامعه بشر است. از این رو، اسلام که برنامه‌ی تکامل انسان است برای تأسیس و تحکیم این نهاد سرنوشت‌ساز و پیشگیری از فروپاشی آن، رهنمودهای بسیار مهمی ارائه کرده است.» (محمدی ری شهری، ۱۳۸۸: ۱۱)

۲-۳: مفهوم آرامش

آرامش در لغت به معنای حالتی نفسانی همراه با آسودگی و ثبات است. (محمدی ری شهری، ۱۳۸۸: ۱۲) اسم مصدر از آرمیدن است و در برابر اضطراب و دلهره به کار می‌رود و به حالت نفسانی و صفت روانی و قلبی خاص، آسودگی خاطر؛ اثبات و طمانینه گفته می‌شود. (دهخدا، ۱۳۶۳: ۹۸) برخی نیز آرامش را به مصادیق آن، آرمیدن، وقار و سنگینی، فراغت و آسایش، صلح و آشتی، ایمنی و امنیت، خواب اندک و سبک (معین، ۱۳۷۱: ۵۶) تعریف کرده‌اند. به تعبیر دیگر وضعیتی است که در آن اضطراب، نگرانی، خشم و درد و مانند آن نیست. (اشرف صادقی، ۱۳۸۶: ۵۴۵) مقابل اضطراب و دلهره، حالت و صفت روانی و قلبی خاص (آسودگی خاطر، ثبات و طمانینه) است. قرآن کریم به عنوان بزرگ‌ترین معجزه پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) تمام آنچه را که برای هدایت و آرامش روحی بشر نیاز بوده، در خود جای داده است. در رویکرد اسلامی بهداشت و سلامت روانی معنای تعادل نیازها و نظام‌های درونی و گرایش‌های فطری و جسمانی انسان است و علامت آن این است که آدمی در پرتو رهنمودهای عقل و هدایت آموزه‌های وحی، آنچه را موجب زینت روح و روانش می‌شود و او را به خدای تعالی نزدیک می‌سازد، برمی‌گزیند. (فقیهی، ۱۳۸۳: ۷۱) آرامش خواسته تمام انسان‌ها با هر عقیده و گرایشی است که محدود به نوع خاصی از جهان بینی نمی‌باشد. جسم انسان زمانی به آسودگی می‌رسد که اندیشه‌ای سرشار از آرامش داشته باشد، انسان آرام، علاوه بر تعادل شخصی خود، آرامش را به خانواده و جامعه هم تزریق می‌کند. بنابراین از مولفه‌های جامعه پویا و سالم وجود انسانهایی دارای آرامش پایدار است. (کیانی، ۱۳۸۶: ۲۲۴)

۳: اقسام آرامش

باتوجه به این که علل آرامش روانی متفاوت است، اقسامی را می‌توان برای آرامش روانی تعیین نمود. در این بخش اقسام آرامش روانی را اجمالا بررسی می‌نمائیم:

۱-۳: آرامش اعتقادی

قسم اول از آرامش، آرامش اعتقادی است. توضیح اینکه، گاهی اوقات در انسان باور اعتقادی شکل گرفته است؛ ولی هنوز نسبت به آن شک و تردید دارد. علت این شک و تردید می‌تواند به این شکل باشد که این باور نظری با تجربه و آزمایش تثبیت شده است. قرآن نیز در برخی آیات خود به این مطلب پرداخته است. برای مثال می‌توان تقاضای حضرت ابراهیم علیه السلام از خداوند برای مشاهده نمونه‌ای از رستخیز را بیان کرد. (سوره ابراهیم، آیه ۲۰۶)

۲-۳: آرامش روانی

برای مشخص شدن «آرامش روانی»، برای نمونه چند تعریف معروف «آرامش روانی» را در ذیل بیان می‌کنیم. کارل منیجر، آرامش روانی را سازش فرد با جهان اطرافش، به حد اکثر امکان می‌داند؛ به گونه‌ای که باعث شادی و برداشت مفید و موثر شود. واستون سازگاری با محیط و رفع نیازهای اصلی و ضروری او را بیان می‌کند. کینز برگ تسلط و مهارت در ارتباط صحیح با محیط به ویژه در سه فضای عشق و کار و تفریح را تعریف آرامش روانی می‌داند. (احمدوند، ۱۳۸۲: ۳)

۳-۳: آرامش قلبی (اطمینان قلبی)

قسم سوم از آرامش، آرامش قلبی است. در اینکه منظور از آرامش قلبی چیست، باید ابتدا تعبیر قرآنی را درمورد قلب، مورد بررسی قرار دهیم. قرآن مشاهده حقیقی را به قلب نسبت می‌دهد و مشاهده ظاهری را به چشم و می‌فرماید: «فَتَكُونُ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا فَانْهَ لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْطَمُ الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ»، تا دل‌هایی داشته باشند که حقیقت را با آن درک کنند، چرا که چشم‌های ظاهر نابینا نمی‌شود، بلکه دل‌هایی که در سینه هاست کور می‌شود. (سوره حج، آیه ۴۶) در این آیه کور حقیقی را کسی می‌داند که از مشاهده حقایق غیبی ناتوان باشد.

(بحرانی، ۱۴۰۰: ۹۱۴) و در آیات دیگر قرآن فهم عمیق را به قلب نسبت می‌دهد: «وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمُ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ»، بر دل های آنان پرده ها افکندیم تا آن را نفهمند. (سوره انعام، آیه ۲۵) با توجه به آیات فوق قلب در فرهنگ قرآنی مرکز ارتباط انسان با عالم غیب بیان شده است از طرفی چون انسان نفخه‌ای از روح خداست: «نَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي» در او از روح خود دمیدم؛ (سوره حجر، آیه ۲۹) بنابراین با رسیدن به خداوند، به اطمینان قلبی می‌رسد. این نوع آرامش به تعبیر علامه طباطبائی، از حالات انسان حکیم، صاحب اراده و از نتایج ایمان است و تا زمانی موجود است که خواسته های نفسانی در آن خللی ایجاد نکند. (طباطبائی، ۱۳۸۰: ۴۸۳) همچنین قرآن نیز بیان می‌کند که اوج اطمینان قلبی در جوار رحمت الهی و لقای پروردگار حاصل می‌شود. (طباطبائی، ۱۳۸۰: ۴۷۷) اطمینان قلبی و آرامش روانی برآمده از دو فرهنگ کاملاً متباین‌اند؛ لذا متفاوت هستند. اطمینان قلبی را نمی‌توان با سنجش‌های تجربی مورد بررسی قرار داد، اما آرامش روانی را تا حدودی می‌توان با آزمایش‌های روانشناسی اندازه گیری کرد. در آرامش روانی با توجه به تعریف انسان به عنوان حیوان فیزیولوژیک، آرامش روانی و لذت مادی یک هدف غایی شمرده می‌شود و برای کسب آن از هیچ راهی فروگذار نمی‌شود و انواع عرفان‌های کاذب و مواد آرامش بخش و حتی مواد مخدر در این را امری موجه است. اما در قرآن هدف غایی، اطمینان قلبی در سایه عنایت و قرب الهی است. (ویس کرمی و همکاران، ۱۳۸۶: ۱۲۹)

۴: شاخص های آرامش روانی

در این بخش از پژوهش به بررسی شاخص های آرامش روانی خواهیم پرداخت.

۴-۱: احساس امنیت روانی و رضایت و آرامش

در واقع امنیت خاطر است که انسان با آرامش کامل به فعالیت می‌پردازد و رفتاری منطقی دارد. احساس امنیت روانی از بر جسته‌ترین شاخصه‌های آرامش روانی است که خمیر مایه امید، پویایی و تلاش همیشگی و بستر ساز رویش فعالیت‌ها و نوآوری های ذهنی است. شاید بتوان گفت احساس امنیت روحی زیر بنای آرامش روانی است. (صادقیان، ۱۳۸۷: ۶۷) شادی، حاصل احساس سعادت مندی است و سعادت مندی، حاصل احساس رشد و سیر طبیعی زندگی است که با تامین نیازهای مختلف بویژه نیاز های روانی حاصل می‌شود. (شولتز، ۱۳۸۸: ۱۶۶)

۴-۲: امید به زندگی

امید، باعث شادابی و نشاط و پیروزی در زندگی انسان می‌شود چون امید حالت انتظار به بهره‌مندی انسان از نعمت‌ها را در او ایجاد می‌کند و با ایجاد احساس خوش آیندی در دل او، باعث تلاش و حرکتش می‌شود. امید از مهم‌ترین محرک‌های موثر بر روان انسان است که باعث تامین نیروی فردی برای مواجه با شرایط گوناگون می‌شود. (ویلیام لاندین، ۱۳۸۰: ۱۹۸) امید به عنوان یکی از قدرتمندترین محرک‌های روانی، با ایجاد حالت انتظار مثبت برای بهره‌مندی از نعمت‌ها و القای احساس خوشایند درونی، نقش حیاتی در شادابی، نشاط و دستیابی به پیروزی‌های زندگی ایفا می‌کند؛ این نیروی معنوی نه تنها انگیزه لازم برای تلاش و حرکت رو به جلو را فراهم می‌آورد، بلکه با تأمین انرژی روانی و تاب‌آوری فردی، به انسان کمک می‌کند تا با اعتماد به نفس و استقامت بیشتری با چالش‌ها و شرایط متنوع زندگی روبه‌رو شود و مسیر رشد و تعالی خود را هموار نگه دارد.

۴-۳: عدم افسردگی و ناراحتی شدید

افسردگی، نوعی واکنش انفعالی نامطلوب روحی و عصبی است که در آن، فرد دچار محرومیت و ناکامی می‌شود. این اختلال روحی دارای درجاتی است که هر انسانی در مقاطع خاص زندگی خود با آن مواجه می‌گردد. (یونگ، ۱۳۷۶: ۲۴) از منظر علمی، افسردگی فراتر از یک واکنش ساده به ناکامی، یک اختلال پیچیده عصب‌زیستی است که با عدم تعادل در انتقال‌دهنده‌های شیمیایی مغز مانند سروتونین و دوپامین همراه بوده و بر ساختار و عملکرد نواحی مرتبط با تنظیم هیجان تأثیر می‌گذارد؛ این وضعیت تحت تأثیر تعامل سه‌جانبه عوامل ژنتیکی، زیستی و روان‌شناختی

اجتماعی بروز می‌کند و اگرچه تجربه‌ای جهانی در طول زندگی انسان است، اما شدت و تداوم آن بسته به تاب‌آوری فرد و حمایت‌های محیطی متفاوت است و درمان مؤثر آن نیازمند رویکردی جامع شامل مداخلات دارویی برای اصلاح تعادل شیمیایی مغز و روان درمانی برای تغییر الگوهای شناختی منفی است تا از مزمن شدن اختلال جلوگیری شود.

۴-۴: قدرت تصمیم‌گیری مناسب در شرایط بحرانی

اغلب در شرایط اضطرار و بحرانی سیستم تصمیم‌گیری انسان مختل می‌شود و اگر شخص آرامش روانی نداشته باشد دچار تصمیم‌گیری غلط می‌شود. (اکبر نژاد، ۱۳۹۳: ۱۱۲) در شرایط بحرانی و اضطراری، فشار روانی شدید باعث اختلال در عملکرد سیستم تصمیم‌گیری مغز شده و اگر فرد فاقد آرامش روانی باشد، دچار خطاهای شناختی شده و اقداماتی غیرمنطقی انجام می‌دهد؛ این وضعیت نشان می‌دهد که مدیریت هیجانات و حفظ خونسردی، شرط اساسی برای ارزیابی دقیق موقعیت و انتخاب راهکارهای صحیح است، چرا که استرس مزمن توانایی تحلیل منطقی را کاهش داده و فرد را به سمت واکنش‌های تکانشی و نادرست سوق می‌دهد.

۵: عوامل آرامش خانواده از دیدگاه مقام معظم رهبری

از آن جا که برای هر یک از اعضای خانواده وظیفه و نقشی مشخص شده است، زن نیز در خانواده نقش‌های بسیاری را ایفا می‌کند که با بیان هر یک از آن‌ها و تأثیرش در ایجاد آرامش خانواده می‌توان به نقش زن در آرامش خانواده پرداخت. مقام معظم رهبری زن را در خانواده چنین توصیف کردند که «محور کانون خانواده زن است، مهم‌تر از همه‌ی مشاغل زن، مادری، همسری و ایجاد آرامش و سکینه است. «وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ أَلَيْهَا: مایه‌ی سکونت و آرامش است» این خصوصیت زن در اسلام است و در روز زن این چیزها را بایستی انسان توجه کند.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۶) حال از آن جا که مقام معظم رهبری نیز به حفظ آرامش در خانه و خانواده و نقش زنان اشاره کردند در خلال مباحث به بیانات ایشان نیز اشاره می‌نمائیم:

۵-۱: اطاعت از همسر

یکی از وظایف اصلی زن اطاعت از همسر خود در چارچوب ضوابط شرعی و عقلی است. بر این اساس اگر شوهر همسر خود را به یک کار حرامی دعوت کند بر اساس «ولا طاعة لمخلوق فی معصیه للخالق» آن زن نمی‌تواند در این مورد از وی اطاعت کند. (طاهری، ۱۳۷۰: ۶۰) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله این وظیفه زن را این گونه بیان می‌فرماید: «حق شوهر بر زن این است که از او اطاعت کند و از نافرمانی کردن بپرهیزد و بدون اجازه وی صدقه ندهد و روزه مستحبی نگیرد. مگر با اجازه او، و خود را در اختیار او بگذارد، اگرچه بر پشت پالان شتر باشد و بی اجازه او از خانه بیرون نرود و اگر بی اجازه او بیرون رود فرشتگان آسمان و زمین او را لعنت کنند تا به خانه برگردد.» (حر عاملی، ۱۴۱۴: ۱۱۲) البته منظور از اطاعت چیزی جز روابط خوب و سرشار از صفا نیست و زن و شوهر می‌توانند با تفاهم و همدلی بسیار نزدیک یک زندگی ایده آلی را برای خود رقم بزنند و این خود موجب آرامش میان زن و مرد خواهد شد. مقام معظم رهبری نیز در این باره فرمودند: «زن و شوهر دلشان می‌خواهد وقتی وارد خانه شدند، خانه به آنها آرامش و امنیت و احساس راحتی و آسودگی بدهد؛ این را همه‌ی مردها می‌خواهند. همه‌ی زن‌ها هم می‌خواهند وقتی شوهرشان وارد خانه شد، خانه را پر از شیرینی و شادی کند؛ خانه برایشان محیط راحتی و شادی شود؛ زیرا هر دو خستگی دارند؛ زن کارهایی دارد و مرد هم کارهایی؛ حالا مرد در چالشهای زندگی، زن هم یا در چالشهای زندگی و کارهای سیاسی یا در خانه و با تربیت فرزند؛ هر دو خسته‌اند. وقتی که زن و شوهر در پایان کار روزانه یا در وسط روز به هم می‌رسند و همدیگر را می‌بینند، هر دو از هم توقع دارند که بتوانند محیط را شاد، سرزنده، قابل زیست و رفع کننده‌ی خستگی بسازند؛ این توقع بجایی است و بیجا هم نیست که هر دو از یکدیگر توقع داشته باشند. اگر بتوانید این کار را بکنید، زندگی شیرین خواهد شد. زن بد اخلاق و تنبل، یا محیط بد، که به جای اینکه برای او آرامش درست کند،

خراب می‌کند.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۶) بنابراین، منظور از فرمانبرداری چیزی جز ایجاد محبت و صمیمیت در خانواده و ازسوی دیگر مستحکم شدن زندگی مشترک نیست که به دنبال آن آرامش و رضایت خانواده و خداوند را در پی خواهد داشت.

۵-۲: عفت و پاکدامنی

عفیف بودن اولین ویژگی برجسته در معرفی زن مسلمان است، زیرا معنا و مفهوم آن فقط به خویشتن داری در خصوص مسائل جنسی نیست بلکه هرگونه خویشتن داری در مقابل گناه یا کار خلاف را می‌گیرد. به بیان دقیق‌تر عفاف در لغت به معنای حاصل شدن حالتی برای نفس است که به واسطه آن مانع غلبه شهوت بر نفس می‌شود. بنابراین عفت با معنای خودداری کردن از حرام هرگونه کار خلاف است خواه در مسائل جنسی باشد یا غیر از آن (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۶) این صفت ارزشمند جزء وظایف متقابل همسران بوده و آراستگی هر یک از آنان به این صفت نتایج گرانمایی در تامین سعادت خانوادگی آنان ایفا می‌کند. (تمیمی آمدی، ۱۳۸۰: ۲۲۳) در این زمینه آیت الله خامنه‌ای نیز عفت زن را مهمترین ویژگی شخصیتی او می‌دانند ایشان در بیانات خود می‌فرمایند: «زن اسلامی عبارت است از آن موجودی که دارای ایمان است، دارای عفاف است، متصدی مهم‌ترین بخش تربیت انسان است، اثرگذار در اجتماع است، دارای رشد علمی و معنوی است، مدیر کانون بسیار مهم خانواده است، مایه‌ی آرامش جنس مرد است؛ همه‌ی اینها در کنار خصوصیات زنانگی است، مثل لطافت، مثل رقت قلب، مثل آمادگی دریافت انوار الهی؛ این الگوی زن مسلمان است؛ همین خصوصیتی که پیغمبر اکرم در بیانات متعدد به مناسبت تمجید از فاطمه‌ی زهرا (سلام الله علیها) یا خدیجه‌ی کبرا یا به نحو کلی درباره‌ی زن بیان کرده: این الگوی اسلامی است.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۶) ایشان توصیه می‌کنند که همه فعالیت‌ها و اقدامات در حوزه زنان با توجه به این ویژگی باشد جامعه و خود زنان نیز باید به این امر اهتمام ورزند، چراکه در این صورت است که خانواده آرامش را در برخواهد داشت. بنابراین، عفت و پاکدامنی زن در جامعه سبب آرامش و تحکیم خانواده خواهد شد و این درست همان چیزی است که اسلام از زن انتظار دارد.

۵-۳: صبر در بداخلاقی

یکی دیگر از ویژگی‌های زن در برابر هر یک از اعضای خانواده صبور بودن اوست. ایمان مهمترین عامل برای تقویت صبر و تحمل انسان در برابر رفتارهای آزاردهنده همسر می‌باشد. انسان مومن بدون داشتن صبر، نمی‌تواند ایمان خود را حفظ کند. امام صادق علیه‌السلام صبر را منشاء ایمان دانسته و فرمودند: «الصَّبْرُ رَأْسُ الْإِيمَانِ» (کلینی، ۱۳۷۴: ۷۱) انسان مومن در محیط خانواده همواره این نکته را در نظر دارد و با تحمل اذیت همسر و رفتار ناشایست او، در صدد ایجاد محیط سالم است و با صبوری به زندگی خود ادامه می‌دهد. امام صادق علیه‌السلام در جواب کسی که از صبر جمیل سوال کرد فرمود: «ذَلِكَ صَبْرُ كَيْسٍ فِيهِ شَكْوَى إِلَى النَّاسِ: صَبْرٌ زَيْبَا صَبْرِي أَسْتَكَرَ فِيهِ أَنْ أَظْهَرَ نَارَاحَتِي بِمَرْدَمٍ نَبَاشِدٍ.» (مجلسی، ۱۳۱۵: ۸۳) یکی از اصحاب خاص پیامبر اکرم «صلی الله علیه و اله» از دنیا رفت پیامبر گرامی در تشییع و در کفن و دفن او شرکت کردند و فرمودند: ملائکه الهی نیز برای تشییع او به زمین نازل شدند. هنگامی که پیامبر اکرم «صلی الله علیه و اله» با دست مبارک خود، لحد او را بستند و خاک روی او ریختند، فرمودند: قبر چنان فشاری به او داد که استخوان‌های سینه‌اش در هم شکست و زیر منگنه الهی له شد. افراد حاضر گفتند: یا رسول الله او آدم خوبی بود، اهل جبهه و جهاد و مقید به ظواهر شرع بود و از لحاظ اعتقادی هم با ایمان بود! پیامبر اکرم «ص» فرمود: «بله، او اهل بهشت است، اما در اثر تندخویی در خانه ناچار است فشار قبر را تحمل کند.» (ابن بابویه، ۱۳۷۶: ۳۵۸) با توجه به این حدیث فشار قبر و عذاب نه تنها برای مرد، بلکه برای زن نیز در صورتی که موجب عدم آرامش همسر خود شود اتفاق می‌افتد. اگر زن هم در خانه کج خلق باشد و محیط خانه را با نق زدن و توقعات بی جا سرد کند و آرامش اهل خانه را با دیدن نواقص و کاستی‌ها و ندیدن فضائل و نعمت‌ها، به ناراحتی و ناآرامی مبدل سازد، باید منتظر فشار قبر باشد. مقام معظم رهبری نیز زن را نماد صبر و استقامت معرفی نموده و فرمودند: «در حوزه خانواده باید به نقش زن خانواده تکیه کرد و تأثیر بسیار زیادی را که صبر و حوصله و زحمت‌کشی و حلم زن خانواده ایفا می‌کند در اداره‌ی خوب خانواده، حتماً بایستی از نظر دور نداشت.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۹) ایشان در بیانی دیگر فرمودند: «زن و شوهر باید برای هم مایه‌ی آرامش

باشند. درست گوش کردید! این را هم شما دخترها، هم شما پسرها در گوش داشته باشید! این ازدواج یک خانواده درست می‌کند، این خانواده باید محیط امن و امان و راحتی برای شما دو نفر باشد و اگر آن شاء الله فرزندان داشتید (که خواهید داشت) برای آن فرزندان هم شما باید این محیط امن و امان را فراهم کنید، که این کار به خودی خود هم نمی‌شود.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۳) با توجه به فرمایشات حضرت آقا، همه اعضای خانواده باید برای حفظ آرامش در خانه تلاش نمایند اما از آن جا که زن عامل اصلی آرامش در خانه است، رفتار او خصوصاً صبرش در برابر تلخی دیگر اعضای خانواده ضروری است. از این رو صبوری زن در مقام همسری و مادری از مهم ترین نقش های او در ایجاد آرامش خانواده می‌باشد.

۵-۴: پوشاندن عیوب همسر

یکی دیگر از نقش های زن در خانواده پوشاندن عیب همسر است که در نهایت موجب احساس امنیت و آرامش شوهر می‌شود. البته پوشاندن عیوب از وظایف مشترک میان همسران است. ا. در نگاه قرآن مردان و زنان به عنوان لباس و پوشش نسبت به یکدیگر عنوان شده‌اند. «هَنَ لِبَاسٌ لَّكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَّهُنَّ؛ همسران زنان لباس شما هستند و شما لباس آنها...» (سوره بقره، آیه ۱۸۷) تعبیر لباس از زن و مرد در نقش همسری می‌رساند که از فواید لباس پوشانیدن عیوب، وقار و آراستگی هر یک از همسران نسبت به دیگری است. این رابطه تنگاتنگ و متقابل که در یک تشبیه خیلی ساده و کوتاه بیان شده است، نشان دهنده ارتباط صمیمانه و پر از دوستی دو همسر نسبت به هم است. مقام معظم رهبری نیز تفاوت های زن و شوهر را زمانی که موجب رشد یکدیگر شوند و عیوب هم را بپوشانند را بیان کرده و فرمودند: «شما ببینید این آیه‌ی شریفه در مورد زن و مرد (عمدتاً در داخل خانواده) چه می‌فرماید: «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا» (سوره روم، آیه ۲۱) یعنی از جمله‌ی نشانه‌های قدرت الهی یکی این است که برای شما انسانها، از نوع خودتان و از جنس خودتان همسرانی قرار داد؛ برای شما مردان، زنان را و برای شما زنان، مردان را از خودتان هستند و می‌فرماید: «لَتَسْكُنُوا إِلَيْهَا» یعنی زوجیت و دو جنسی در طبیعت بشر، برای هدف بزرگی است. آن هدف، عبارت است از سکون و آرامش، تا شما در کنار جنس مخالف خودتان در درون خانواده (مرد در کنار زن، زن در کنار مرد) آرامش پیدا کنید.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۶) با توجه به آیات و سخنان مقام معظم رهبری، از جمله وظایف زن و مرد در خانواده پوشانیدن عیوب یکدیگر و کمک کردن به هم برای رشد و تعالی است. چنانکه اگر هریک از آنان عیب دیگری را در حضور دیگران بیان نماید، موجبات ناراحتی و عدم اطمینان را فراهم می‌نماید. از این رو، پوشاندن عیوب یکدیگر و حتی فرزندان موجب احساس آرامش در خانواده می‌شود و این همان نکته مهمی است که در متون دینی بدان تاکید شده است.

۵-۵: پاسخ به نیازهای طبیعی همسر

از جمله عواملی که سبب آرامش خانواده می‌شود، پاسخ دهی به نیازهای طبیعی همسر است. از جمله نیازهای مردان، نیاز به رابطه جنسی است که زنان موظف به پاسخ دادن به آن می‌باشند چنان که قرآن نیز می‌فرماید: «سَأَوْكُمْ حَرَّتْ لَكُمْ فَأَتُوا حَرَّتَكُمْ أَنْتُمْ شَتُّمُ: زنان شما محل بدر افشانی شما هستند پس هر زمان که بخواهید می‌توانید با آن‌ها آمیزش کنید.» (سوره بقره، آیه ۲۲۳) لحن تعقیب گرایانه آیه شریفه بر تأمین نیاز جنسی و کامروایی از رهگذر آمیزش با همسران در هر لحظه و هر جایی که احساس نیاز شود، همزمان مثل بودن و نیز نقش باثباتی زنان در اشباع جنسی شوهران را می‌رساند. پیامبر اکرم (ص) در پاسخ به زنی فرمودند: به همه زنان اعلام کن و بگو: «إِنَّ حَسَنَ تَبَعِلِ إِحْدَاكُنْ لِرِزْوَجِهَا وَ طَلَبِهَا مَرْضَاتِهِ وَاتِّبَاعِهَا مُوَافَقَتَهُ يَعْدِلُ ذَلِكَ كَلَّةً» (سیوطی، ۱۳۴۲: ۱۵۳) طبق فرمایش آن نبی گرامی، هر زنی که خوب شوهرداری، خانه‌داری، و بچه‌داری کند، خانه او خط مقدم جبهه می‌شود و ثواب جهاد دارد. خانمی که با انجام وظایف و با مهر و محبت، شوهرش را از دست خود راضی و خشنود نگاه دارد، ثواب کسی که در خط مقدم جبهه و در راه خدا جنگیده است را دارد. این امتیاز و پاداش در نظر گرفته شده برای زنان به جهت بیان اهمیت آن موضوع است. بنابراین علاوه بر نیازهای جنسی، نیاز به عشق و محبت نیز از اهمیت بسیاری برخوردار است. مقام معظم رهبری در توصیه به جوانان می‌فرمایند: «مهمترین چیزی که بشر به آن احتیاج دارد، آرامش است. سعادت انسان در این است که از تلاطم و

اضطراب روحی در امان و آرامش روحی داشته باشد. این را خانواده به انسان می‌دهد؛ هم به زن و هم به مرد. جمله بعدی بسیار جالب و زیباست. می‌فرماید: «و جعل بینکم مودة و رحمة» (سوره روم، آیه ۲۱) رابطه درست زن و مرد این است: مودت و رحمت، رابطه دوستی، رابطه مهربانی؛ هم یکدیگر را دوست بدارند و به هم عشق بورزند و هم با یکدیگر مهربان باشند. عشق ورزیدن همراه با خشونت مورد قبول نیست؛ مهربانی بدون محبت هم مورد قبول نیست.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۶) ایشان در ادامه سخن خود فرمودند: «طبیعت الهی زن و مرد در محیط خانواده، طبیعی است که برای زن و برای مرد رابطه‌ای فیما بین به وجود می‌آورد که آن رابطه، رابطه عشق و مهربانی است: «مودة و رحمة». اگر این رابطه تغییر پیدا کرد، اگر مرد در خانه احساس مالکیت کرد، اگر به چشم استخدام و استثمار به زن نگاه کرد، این ظلم است، که متأسفانه خیلی از مردان این ظلم را می‌کنند.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۶) مقام معظم رهبری در بیان دیگری خانواده اسلامی را چنین توصیف نموده و فرمودند: «برای مرد هم آمدن به داخل خانه، یافتن محیط امن خانه، زن مهربان و دوستدار و امین در کنار او، وسیله آرامش است؛ برای زن هم داشتن مرد و تکیه‌گاهی که به او عشق بورزد و برای او مانند دیوار مستحکمی باشد (چون مرد جسماً قوی‌تر از زن است) یک خوشبختی است؛ مایه آرامش و سعادت است. خانواده این را برای هر دو تأمین میکند. مرد برای پیدا کردن آرامش، به زن در محیط خانواده احتیاج دارد؛ زن هم برای یافتن آرامش، به مرد در محیط خانواده نیازمند است و هر دو برای سکون و آرامش، به هم احتیاج دارند.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۶) در نتیجه می‌توان چنین بیان نمود که پاسخ به نیازهای طبیعی همسر سبب برقراری و دوام آرامش میان زوجین می‌شود چنان که در همه آیات و روایات، بیانات مقام معظم رهبری نیز به چنین مواردی تاکید شده است.

۶: نتیجه گیری

از آنچه که بیان شد به دست می‌آید که در فرهنگ اسلامی و رهنمودهای معصومین علیهم السلام آگاهی‌های لازم برای به جهت در آرامش بودن خانواده بیان شده است. نقش زن در استحکام خانواده، آرامش و رشد و شکوفایی آن نیاز به اثبات نداشته و مقام معظم رهبری نیز در بیانات خود به آن اشاره نمودند. از این رو به عنوان رهبر مسلمانان، در سخنرانی‌های به برخی از نقش‌ها و ویژگی‌های زن؛ که موجب حفظ و تأمین آرامش خانواده می‌شود پرداختند. آرامش به منزله داشتن ثبات، طمأنینه و امنیت قلبی است. آرامش به سه قسم آرامش قلبی، روانی و اعتقادی است. آرامش روانی از جمله مهم‌ترین قسم آرامش است که شاخصه‌هایی چون؛ امنیت روانی، قدرت تصمیم‌گیری، امید به زندگی، احساس رضایت و عدم افسردگی و ناراحتی شدید است. اگر انسان همه این شاخصه‌ها را داشته باشد، آرامش داشته و در صورت داشتن آرامش نیز در برابر ناملایمات، مقاوم‌تر از پیش بوده و مسیر رشد و سعادت را طی می‌نماید. در اسلام ویژگی‌هایی برای زنان از قبیل عفت و پاکدامنی، عفو و گذشت، اطاعت از همسر، پوشاندن عیوب همسر و برآوردن نیازهای طبیعی بیان شده است. از دیدگاه مقام معظم رهبری نیز، اگر زن نمونه به تمام ویژگی‌های مدنظر اسلام توجه نماید و تلاش کند خود را به این ویژگی‌ها و خصلت‌ها نزدیک کند موجبات آرامش خانواده را فراهم می‌نماید، چراکه خانواده سعادت انسان و گذر از تلاطم و اضطراب روحی را با تنها با آرامشی که فراهم می‌نماید، تضمین می‌کند.

منابع

❖ قرآن کریم

- ۱) ابن بابویه (صدوق)، محمدبن علی (۱۳۷۶)، «مالی»، مترجم: کمره ای، محمد باقر، تهران: کتابچی، چاپ ششم
- ۲) احمدوند، محمد علی (۱۳۸۲)، «بهداشت روانی»، تهران: انتشارات پیام نور
- ۳) اشرف صادقی، علی (۱۳۸۶)، «زبان‌های ایرانی»، جلد اول، تهران: سخن
- ۴) افروز، غلامعلی (۱۳۷۷)، «احساس امنیت»، مجله پیوند، شماره ۲۳۱

- ۵) اکبرنژاد، مهدی و ثوران مهمدی (۱۳۹۳)، «*اثربخشی نماز بر آرامش روان از دیدگاه قرآن کریم*»، تفسیر علوم قرآن و حدیث، شماره بیستم
- ۶) بحرانی، سید هاشم (۱۴۱۶)، «*البرهان فی تفسیر قرآن*»، جلد سوم، تهران: بنیاد بعث
- ۷) بستان، حسین (۱۳۹۶)، «*جامعه شناسی خانواده با نگاهی به منابع اسلامی*»، انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ پنجم
- ۸) بیانات قائد شهید حضرت آیت الله العظمی امام خامنه ای (ره)
- ۹) تیممی آمدی (۱۳۸۰)، «*شرح غرر الحکم*»، قم: دار الکتاب الاسلامی
- ۱۰) حرعاملی، محمدبن حسن (۱۴۱۴)، «*وسائل الشیعه*»، بیروت: دارالاحیاء التراث العربی
- ۱۱) دهخدا، علی اکبر (۱۳۶۳)، «*لغت نامه*»، تهران: انتشارات دانشگاه تهران
- ۱۲) سیوطی، جلال الدین (۱۳۴۲)، «*الدر المنثور فی تفسیر المأثور*»، بیروت: دارالفکر
- ۱۳) شولتز، دوان (۱۳۸۸)، «*روانشناسی کمال*»، جلد اول، تهران: جامعه شناسی
- ۱۴) صادقیان، احمد (۱۳۸۷)، «*قرآن و بهداشت روان*»، فصلنامه قرآن و علم، شماره دوم
- ۱۵) طاهری، حبیب الله (۱۳۷۰)، «*سری مسائل خانوادگی*»، قم: سازمان تبلیغات اسلامی
- ۱۶) طباطبایی، محمدحسین (۱۳۸۰)، «*المیزان فی تفسیر القرآن*»، قم: دفتر انتشارات اسلامی
- ۱۷) عمید، حسن (۱۳۹۰)، «*فرهنگ نامه عمید*»، چاپ سی و هشتم، تهران: امرکبیر
- ۱۸) عیسی زاده، عیسی (۱۳۹۰)، «*آموزه های قرآنی*»، قم: موسسه بوستان کتاب
- ۱۹) فقیهی، علی نقی (۱۳۸۳)، «*بهداشت و سلامت روان در آینه علم و دین*»، چاپ اول، تهران: حیات سبز
- ۲۰) کلینی، محمدبن یعقوب (۱۳۷۴)، «*اصول کافی*»، تهران: قائم آل محمد
- ۲۱) کیانی، محمد حسین (۱۳۸۶)، «*جایگاه آرامش در عرفان و معنویت گرایی جدید*»، کتاب نقد، شماره ۴۵
- ۲۲) مجلسی، محمدباقر (۱۳۱۵)، «*بحارالانوار*»، بیروت: دارالاحیاء التراث العربی
- ۲۳) محمد پور، شیما (۱۳۹۷)، «*آرامش حقیقی از دیدگاه قرآن*»، پژوهش های میان رشته ای قرآن کریم، سال ششم، شماره دوم
- ۲۴) محمدی ری شهری، محمد (۱۳۸۸)، «*تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث*»، قم: نشر دار الحدیث، چاپ اول
- ۲۵) مصباح یزدی، محمدتقی (۱۳۹۱)، «*مشکات (اخلاق در قرآن)*»، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، چاپ هفتم
- ۲۶) معین، محمد (۱۳۷۱)، «*فرهنگ فارسی*»، تهران: چاپخانه سپه
- ۲۷) ویس کرمی، مهرداد؛ مودب، رضا (۱۳۸۶)، «*بررسی تطبیقی آرامش روانی در روانشناسی با اطمینان قلبی در قرآن*»، مطالعات تفسیری، سال اول، شماره ۴
- ۲۸) ویلیام لاندین، رابرت (۱۳۸۰)، «*نظریه ها و نظام های روانشناسی*»، ترجمه یحیی سید محمدی، تهران: اندیشه
- ۲۹) یونگ، کارل، گوستار (۱۳۷۶)، «*انسان امروزی در جست و جوی روح فرد*»، تهران: امیرکبیر